

УДК 349.3

КРИТЕРІЇ ОБГРУНТУВАННЯ ПРОЦЕДУРНИХ ПРАВОВІДНОСИН СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Г. Чернявська

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, 79000 Львів, Україна
chernyavska.g@gmail.com*

На підставі аналізу фахової наукової літератури, а також чинного законодавства України автор пропонує критерії обґрунтування процедурних правовідносин соціального забезпечення.

Ключові слова: процедурні правовідносини, критерії визначення належності до предмета права соціального забезпечення.

Право соціального забезпечення є однією із наймолодших галузей права, яка зародилася у 60-х роках ХХ ст. Сьогодні, як зазначає О.Є. Мачульська, самостійність її предмета вже не викликає сумнівів [1, с. 71]. Разом з тим, погоджуємося із М.Л. Захаровим та Е.Г. Тучковою, що проблема визначення видів конкретних суспільних відносин, які беззаперечно входять в предмет права соціального забезпечення, не вирішена ні в науці, ні на практиці [2, с. 63].

Аналізуючи фахову літературу, доходимо такого висновку. Вчені (В.Ш. Шайхатдинов [3, с. 43], М.В. Лушнікова, А.М. Лушніков [4, с. 511], М.В. Філіппова [5, с. 155]) безумовно вважають, що ядро предмета права соціального забезпечення становлять матеріальні відносини. Але ця галузь права є неоднорідною. До її предмета також належать процедурні правовідносини, які поряд із соціально-страховими, організаційними, процесуальними забезпечують наявність основних.

Аналіз наукової літератури дає підстави зробити висновок, що питання про галузеву належність зазначених правових відносин є дискусійним.

Наприклад, одні вчені (О.Г. Азарова, А.Є. Козлов [6, с. 140–142]) вважають, що правові відносини з приводу встановлення юридичних фактів, які мають значення для надання соціального забезпечення, є адміністративно-правовими. Більшість зарубіжних (О.М. Буянова [7, с. 19], М.В. Лушнікова та А.М. Лушніков [4, с. 514], О.Є. Мачульська [1, с. 80], М.В. Філіппова [5, с. 57]) та вітчизняних (Н.Б. Болотіна [8, с. 398], П.Д. Пилипенко [9, с. 23–24], С.М. Прилипко та О.М. Ярошенко [10, с. 74, 160]) представників галузевої правової науки дотримуються погляду про їх належність до предмета права соціального забезпечення.

Деякі сучасні українські вчені адміністративно-правовими вважають, наприклад, відносини з приводу проведення експертизи тимчасової непрацездатності, а також експертизи тривалої або стійкої втрати працездатності (В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко [11, с. 451]). Натомість С.М. Синчук дотримується тези про те, що вони є предметом права соціального забезпечення [9, с. 156].

Дискусійною, на наш погляд, також є позиція окремих представників галузевої правової науки щодо належності до сфери соціального забезпечення: по-перше, відносин, що виникають з органами РАЦСу з приводу встановлення факту народження, смерті, перебування у шлюбі (В.С. Андреев [12, с. 138], Т.М. Кузьміна [13, с. 118], С.М. Синчук [9, с. 156], І.М. Сирота [14, с. 111], С.М. Прилипко, О.М. Ярошенко [10, с. 74]); по-друге, відносин, які виникають із житлово-

експлуатаційними організаціями, сільськими радами з приводу встановлення факту перебування на утриманні, місця постійного проживання, складу сім'ї, місця проживання (В.С. Андреев [12, с. 138], Т.М. Кузьміна [13, с. 118], І.М. Сирота [14, с. 111], С.М. Прилипка, О.М. Ярошенко [10, с. 74], О.Є. Мачульська [1, с. 82], М.В. Філіппова [5, с. 58]).

Також немає єдності у наукових поглядах щодо галузевої належності правовідносин з приводу призначення видів соціального забезпечення. Наприклад, окремі радянські вчені (О.Г. Азарова, А.Е. Козлов [6, с. 140–142], Г.І. Петров [15, с. 23–24], Ю.М. Козлов [16, с. 157, 173, 181–182]) вважали їх адміністративно-правовими. Наведена теза підтримується сучасними представниками правової науки. Наприклад, О.В. Харитоновна вважає такими правовідносини з приводу призначення пенсії [17, с. 191].

Аналізуючи фахову літературу, доходимо до такого висновку. Множинність позицій щодо галузевої належності процедурних правовідносин, які виникають з метою забезпечення реалізації права на види соціального забезпечення, зумовлена відсутністю чітких критеріїв визначення їх правової своєрідності.

Отже, метою даного дослідження є визначити критерії належності видів процедурних правовідносин до сфери правового регулювання права соціального забезпечення.

Обґрунтовуючи самостійність галузі права соціального забезпечення, В.С. Андреев запропонував такі критерії належності відносин до її предмета: 1) їх аліментарний характер; 2) особливий суб'єктивний склад (одним із суб'єктів цих відносин є громадянин або сім'я, іншим – органи держави або за її дорученням профспілки чи органи колгоспів; 3) особливі джерела фінансування (фонди для непрацевдатних, асигнування на утримання дітей у дитячих закладах, на медичне обслуговування та лікування) [18, с. 188].

Погоджуємося з О.Є. Мачульською [1, с. 72], що перелічені ознаки характеризують матеріальні відносини, які утворюють ядро предмета права соціального забезпечення. Насамперед, такі риси, як аліментарний характер та особливі джерела фінансування. Вони свідчать на матеріальну основу правових відносин. Процедурні правовідносини за природою є нематеріальними, а відтак, аліментарний характер їм не властивий, а спеціальні джерела фінансування – не потрібні.

Не заперечував цього факту й В.С. Андреев. Він зазначав, що названі ним ознаки не властиві процесуальним (процедурним) правовідносинам. Проте вчений вважав їх галузевими, оскільки вони супутні до основних відносин та певним чином є формою їх реалізації [18, с. 188].

Іншою, не менш відомою концепцією, яка використовується для обґрунтування галузевої належності відносин соціального забезпечення, є теорія соціального ризику. У науковий обіг зазначений термін увела Н.Б. Болотіна. Аналізуючи вітчизняну та зарубіжну юридичну практику, вчена дійшла висновку, що категорія соціального ризику є правовстановлювальним критерієм для визначення суспільних відносин як соціально-забезпечувальних [19, с. 38].

Послідовниками концепції соціального ризику є, зокрема, такі сучасні зарубіжні (О.Є. Мачульська [1, с. 84]) та вітчизняні (С.М. Прилипка [20, с. 12], С.М. Синчук [21, с. 367–372; 22, с. 55–59]) представники галузевої правової науки.

З одного боку, соціальний ризик має важливе значення для процедурних правовідносин у сфері соціального забезпечення. Адже якщо він не настане, особа не матиме права на соціальне забезпечення. А відтак, немає об'єктивної необхідності вступати у процедурні правовідносини з метою його реалізації.

Проте, з іншого боку, можливі випадки, коли особа помилково вважає, що має право на соціальне забезпечення (наприклад, у випадку призначення допомоги у зв'язку з малозабезпеченістю). Вона ініціює процедуру реалізації соціально-забезпечувального права, але відповідний соціальний ризик не настав (на підставі розгляду документів орган праці та соціального захисту відмовив у призначенні державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям). А відтак, соціальний ризик не може бути головним критерієм для визначення галузевої належності процедурних правовідносин. Він слугує додатковою підставою для окреслення їх правової своєрідності.

Окремі представники галузевої науки (С.М. Прилипко, О.М. Ярошенко [10, с. 69–70]) вважають, що в разі обґрунтування належності тих чи інших відносин до предмета права соціального забезпечення необхідно враховувати, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, її відповідальність перед людиною. Утвердження й забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ст. 3 Конституції України).

Вважаємо, що зазначений критерій не може бути об'єктивною підставою визначення видів процедурних правовідносин предмета права соціального забезпечення. Адже за названою ознакою галузевими необхідно вважати всі відносини з приводу реалізації конституційно закріплених прав, в тому числі і соціальних, і не лише їх (адміністративно-процедурні, земельні процедурні тощо).

Свого часу В.К. Субботенко запропонувала таку ознаку належності процедурних правовідносин до предмета права соціального забезпечення, як їх службовий характер [23, с. 63]. Вважаємо, що ця риса не може слугувати критерієм визначення галузевої своєрідності досліджуваних правових відносин, оскільки службовими є також відносини процесуальні, з формування коштів на виплату соціального забезпечення, відносини з утворення та функціонування органів соціального забезпечення тощо. Названа ознака свідчить про функції відносин, що доповнюють систему матеріальних соціально-забезпечувальних.

Аналізуючи галузеві процедурні правовідносини з приводу встановлення юридичних фактів, М.Ф. Філіппова звертає увагу на особливості складу суб'єктів. Вчена зазначає, що їх сторонами є майбутні учасники забезпечувальних відносин [5, с. 58]. Вважаємо, що наведена ознака не може вважатися критерієм для визначення правової своєрідності досліджуваних правових відносин і ось чому: по-перше, в окремих випадках законодавство допускає ініціювання їх виникнення представником правоможного суб'єкта (наприклад, встановлення факту нещасного випадку на виробництві [24, п. 23]). По-друге, органи, які встановлюють юридичні факти, не завжди є суб'єктами соціально-забезпечувальних правовідносин. Наприклад, лікуючий лікар, який підтверджує тимчасову непрацездатність, не призначає допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю. МСЕК, встановлюючи інвалідність, не бере участі у процедурі призначення пенсії з інвалідності тощо.

Критерій визначення процедурних правовідносин відносинами соціального забезпечення запропонували також М.Л. Захаров та Е.Г. Тучкова. Вчені зазначають, що аналізовані правові відносини виникають у зв'язку із здійсненням компетентним органом правозастосовчої діяльності [2, с. 160]. Вважаємо, що за цією ознакою процедурні правовідносини, які регулюються правом соціального забезпечення, не можна відмежувати від інших (трудових, адміністративних). Адже компетентні органи здійснюють правозастосування в інших сферах суспільного життя.

Так на підставі аналізу фахової наукової літератури, а також чинного законодавства доходимо висновку про доцільність виділення наступних критеріїв визначення належності процедурних правовідносин до галузі права соціального забезпечення.

Першою і визначальною ознакою, на нашу думку, є *обумовленість виникнення процедурних правовідносин* необхідністю реалізації винятково права на соціальне забезпечення. Вони виникають лише з метою отримання видів соціальних виплат та послуг, передбачених чинним законодавством.

За цим критерієм до галузі права соціального забезпечення, на нашу думку, належать усі процедурні правовідносини з приводу призначення встановлених законом видів соціального забезпечення. Відповідно, визначення конкретних видів правових відносин, в яких реалізуються необхідні процедури, залежить від обґрунтування сфери соціально-забезпечувальних відносин.

На нашу думку, у вирішенні поставленої проблеми визначальним є зміст ст. 46 Конституції України. Згідно з положенням Основного Закону громадяни мають право на соціальний захист, що охоплює право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом [32, ст. 46]. Відповідно до чинного законодавства іншими підставами надання забезпечення, зокрема, є: малозабезпеченість [26], участь у ліквідації наслідків на ЧАЕС [30], народження та виховання дитини [25] тощо.

Отже, із вищенаведеного робимо висновок, що закон пов'язує надання соціального забезпечення із настанням певної обставини, визнаної ним соціально значущою. А відтак, на наш погляд, найбільш наближеною до позиції законодавця є теоретична концепція соціального ризику, за допомогою якої представники галузевої правової науки роблять спроби обґрунтувати належність матеріальних відносин до права соціального забезпечення.

З урахуванням наведеного, вважаємо, що до предмета галузі права належать матеріальні відносини з приводу надання соціального забезпечення внаслідок досягнення пенсійного віку, у випадку повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, професійного захворювання, внаслідок настання іншого встановленого законом соціального ризику. Відповідно, галузевими також є процедурні правовідносини з приводу призначення зазначених видів забезпечення.

Враховуючи, що визначальним критерієм визначення галузевої належності процедурних правовідносин є *обумовленість їх виникнення необхідністю реалізації винятково права на соціальне забезпечення*, вважаємо неправильним зачислити до предмета права соціального забезпечення такі відносини.

По-перше. Ті, які виникають з органами РАЦСу з приводу встановлення факту народження, смерті, перебування у шлюбі, оскільки державна реєстрація актів цивільного стану проводиться з метою забезпечення реалізації прав фізичної особи не лише у сфері соціального забезпечення [37, п. 1], а насамперед, цивільних прав¹. Наприклад, батьки реєструють народження дитини з метою реалізації ними прав, пов'язаних із батьківством (право бути (визнаватися) матір'ю, батьком [38, ст. 122–

¹ Оскільки відповідно до ст. 2 ЗУ «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» [27] акти цивільного стану є події та дії, які нерозривно пов'язані з фізичною особою і започатковують, змінюють, доповнюють або припиняють її можливість бути суб'єктом цивільних прав та обов'язків.

139], дати дитині своє прізвище [38, ст. 145], назвати дитину бажаним ім'ям [38, ст. 146], брати участь у вихованні дитини [38, ст. 151], право на спілкування з дитиною [38, ст. 153], на її захист [38, ст. 154].

Встановлення факту смерті може бути пов'язане, наприклад, із здійсненням прав на спадкування [35, ст. 1268–1285], права на встановлення опіки над дитиною, майном [35, ст. 58, 74]. Реєстрація шлюбу, його розірвання проводиться з метою реалізації особистих та майнових прав подружжя, а також прав батьків і дітей (право на визначення прізвища подружжя, розподіл майна, право на утримання, сплату аліментів, участь у вихованні дитини тощо).

По-друге. Відносини, які виникають із житлово-експлуатаційними організаціями, сільськими радами з приводу встановлення факту перебування на утриманні, складу сім'ї. Підтвердження перелічених обставин може здійснюватися з метою реалізації прав, не пов'язаних із отриманням соціального забезпечення. Наприклад, визнаний утриманцем, який не належить до сім'ї померлого спадкодавця, особа зможе реалізувати своє право на спадкування [35, ст. 1265]. Визначення складу сім'ї може бути пов'язане з реалізацією права на купівлю-продаж житла, в якому проживають малолітні діти.

Другим критерієм визначення галузевої правової природи процедурних правовідносин, на наш погляд, є те, що вони виникають у зв'язку з реалізацією правоможним суб'єктом його прав у сфері соціального забезпечення, а не виконання обов'язків. За цим критерієм, вважаємо, не належать до предмета права соціального забезпечення ті ж самі відносини з приводу встановлення факту народження, смерті, оскільки, по-перше, державна реєстрація актів цивільного стану є обов'язковою [27, ч. 1 ст. 3]. По-друге, відповідно до ст. 144 Сімейного кодексу України батьки зобов'язані зареєструвати народження дитини в органі державної реєстрації актів цивільного стану. По-третє, встановлення факту смерті також є обов'язком родичів померлого, бо: 1) без реєстрації смерті неможливо здійснити фактичне поховання особи; 2) встановлення зазначеного факту є підставою для зняття з обліку в Державному реєстрі фізичних осіб-платників податків та інших обов'язкових платежів, а також в Єдиному державному автоматизованому реєстрі осіб, які мають право на пільги; 3) є підставою для вирішення питання встановлення опіки (піклування) над дітьми, які залишаються без батьківського піклування [37, п. 16–17]).

Обов'язком фізичної особи є також встановлення місця постійного проживання, оскільки як і ім'я, воно індивідуалізує людину у цивільних відносинах. Чинне законодавство пов'язує з підтвердженням цього одиничного факту настання значної кількості правових наслідків, зокрема: 1) визнання особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою [35, ч. 1 ст. 43; ч. 1 ст. 46]; 2) визначення місця встановлення опіки (піклування) [35, ст. 62]; 3) визначення місця виконання обов'язку [35, п.п. 4, 5 ч. 1 ст. 532]; 4) встановлення місця укладення договору та, відповідно, місця виконання договірних зобов'язань [35, ст. 647]; 5) встановлення місця відкриття спадщини [35, ст. 1221]; 6) визначення підсудності щодо пред'явлення цивільного позову [39, ч. 1 ст. 109].

Доцільно зазначити, що працівник, безпосередній керівник робіт, повідомляючи про настання нещасного випадку на виробництві, а також роботодавець, видаючи наказ про створення комісії з його розслідування, ініціюють виникнення відповідних процедурних правовідносин. При цьому вони виконують обов'язок, встановлений законом. Водночас, вважаємо, що процедурні правовідносини з приводу його розслідування належать до предмета права соціального забезпечення. По-перше, їх

ініціює не правоможний суб'єкт, а інша особа (свідок нещасного випадку, працівник, безпосередній керівник робіт тощо). По-друге, метою їх виникнення, передусім, є реалізація права на види соціального забезпечення у зв'язку з нещасним випадком на виробництві, а згодом – інших прав та виконання зобов'язань. По-третє, потерпілий (його представник) має право ініціювати встановлення зазначеного юридичного факту, якщо роботодавець своєчасно не був повідомлений про настання нещасного випадку [24, п. 23].

Третім критерієм визначення належності процедурних правовідносин до сфери соціального забезпечення є їх *правове регулювання соціально-забезпечувальним законодавством*.

Аналізуючи названу ознаку, доцільно згадати тезу М.В. Лушнікової та А.М. Лушнікова про «тверде ядро» та «м'яку оболонку» галузі права. Вчені зазначають, що перше – це предмет галузі, а друге – сфери, які межують з іншими галузями права. В сукупності вони становлять сферу дії права соціального забезпечення. Зміни в характері оболонки можуть вноситися нормативно-правовими актами різної галузевої приналежності, а рухомість «ядра» більш ускладнена і пов'язана зі змінами, що вносяться в основні акти законодавства про соціальне забезпечення [4, с. 488–489].

Фундамент галузі права соціального забезпечення становлять, зокрема: Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням», Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні», Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми». За термінологією М.В. Лушнікової та А.М. Лушнікова їх можна назвати «твердим ядром» галузі права соціального забезпечення.

Для реалізації прав, передбачених вказаними законами, створюються відповідні процедури. Нормативно-правові акти, що їх регулюють, утворюють «м'яку оболонку» галузі права соціального забезпечення. Приналежність до певної сфери правового регулювання таких законодавчих актів зумовлює відповідний характер процедури. А відтак, доцільно з'ясувати галузеву природу законодавства, що регулює реалізацію соціально-забезпечувального права.

Проаналізувавши чинне законодавство, доходимо таких висновків.

По-перше. Галузевими є всі нормативно-правові акти, прийняті на виконання базових законів у сфері соціального забезпечення. Переважно у них міститься вказівка на належність до соціально-забезпечувальної сфери правового регулювання¹. А відтак, процедурні правовідносини, що виникають на їх підставі, є відносинами соціального забезпечення.

¹ Наприклад, для виконання статті 51 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням» [29] розроблено та затверджено Інструкцію про порядок видачі документів, що засвідчують тимчасову непрацездатність громадян [31]. Положення про медико-соціальну експертизу [33] та Положення про порядок, умови та критерії встановлення інвалідності [34] прийняті з метою реалізації ст. 3 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» та ст. 7 Закону України «Про реабілітацію інвалідів в Україні». Назва нормативно-правового акта «Порядок подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [36] безпосередньо вказує на його призначення – врегулювати процедуру подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

По-друге. До «сфер, які межують з іншими галузями права», належать правові відносини з приводу встановлення факту народження, смерті, перебування у шлюбі, а також встановлення юридично значущих фактів судовими органами у порядку окремого провадження. Їх правове регулювання здійснюється відповідно до норм інших галузей права. Наприклад, органи державної реєстрації актів цивільного стану підтверджують факт народження, смерті, перебування у шлюбі на підставі Правил державної реєстрації актів цивільного стану в Україні, які є частиною цивільного законодавства [27, ч. 2 ст. 3]. Встановлення фактів судами в порядку окремого провадження регулюється нормами ЦПК [39, глава 6]. А відтак, погоджуємося із М.В. Філіпповою про те, що не належать до предмета права соціального забезпечення відносини з приводу встановлення у судовому порядку факту утримання, факту безвісної відсутності [5, с. 58].

Так, критеріями обґрунтування процедурних правовідносин соціального забезпечення є: 1) обумовленість виникнення процедурних правовідносин необхідністю реалізації винятково права особи на соціальне забезпечення; 2) їх пов'язаність із реалізацією правоможним суб'єктом прав у сфері соціального забезпечення, а не виконання обов'язків; 3) врегулювання процедурних правовідносин соціально-забезпечувальним законодавством.

Список використаної літератури

1. *Мачульська Е.Е.* Право социального обеспечения : учебник / Е.Е. Мачульская. – М. : Издательство Юрайт, 2010. – 582 с.
2. *Захаров М.Л.* Право социального обеспечения России : учебник / М.Л. Захаров, Э.Г. Тучкова. – М. : Издательство БЕК, 2001. – 576 с.
3. *Шайхатдинов В.Ш.* Теоретические проблемы советского права социального обеспечения / В.Ш. Шайхатдинов. – Свердловск : Изд-во Урал. ун-та, 1986. – 156 с.
4. *Лушникова М.В.* Курс права социального обеспечения / М.В. Лушникова, А.М. Лушников. – М. : ЗАО Юстицинформ, 2006. – 600 с.
5. Право социального обеспечения : учебник / под ред. М.В. Филипповой. – М. : Юристъ, 2006. – 446 с.
6. *Азарова Е.Г.* Личность и социальное обеспечение в СССР / Е.Г. Азарова, А.Е. Козлов. – М. : Наука, 1983. – 190 с.
7. Право социального обеспечения России : учебник. – 4-е изд., перераб. и доп. / М.О. Буянова, К.Н. Гусов, Ф.О. Дзгоева и др. ; отв. ред. К.Н. Гусов. – М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2008. – 640 с.
8. *Болотіна Н.* Предмет права соціального забезпечення / Н.Б. Болотіна // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. юрид. – 2001. – Вип. 36. – С. 393–399.
9. Право соціального забезпечення : навч. посіб. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / П.Д. Пилипенко, В.Я. Бурак, С.М. Синчук та ін. ; за заг. ред. П.Д. Пилипенка. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. – 496 с.
10. Право соціального забезпечення в Україні : підручник ; за заг. ред. С.М. Прилипка, О.М. Ярошенка. – Харків : Видавництво «ФІНН», 2009. – 434 с.
11. *Колпаков В.К.* Адміністративне право України : підручник / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.
12. *Андреев В.С.* Право социального обеспечения в СССР / В.С. Андреев. – М. : Юридическая литература, 1987. – 352 с.
13. *Кузьмина Т.Н.* Советское право социального обеспечения / Т.Н. Кузьмина ; под. ред. проф. В.Н. Демьяненко. – Изд-во Саратовского ун-та, 1982. – 128 с.
14. *Сирота И.М.* Право социального обеспечения в Украине : учебник / И.М. Сирота. Издательство шестое. – Харьков : Одиссей, 2006. – 432 с.

15. *Петров Г.И.* Советские административно-правовые отношения / Г.И. Петров. – Изд-во Ленингр. ун-та, 1972. – 159 с.
16. *Козлов Ю.М.* Административные правоотношения / Ю.М. Козлов. – М. : Юрид. лит., 1976. – 184 с.
17. *Харитонова О.І.* Адміністративно-правові відносини: концептуальні засади та правова природа : дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.07 / О.І. Харитонова. – Одеса, 2004. – 435 с.
18. *Андреев В.С.* Вопросы теории советского права социального обеспечения / В.С. Андреев // Проблемы трудового права и права социального обеспечения. – М., 1975. – С. 183–192.
19. *Болотіна Н.Б.* Право людини на соціальне забезпечення в Україні: проблема термінів і понять / Н.Б. Болотіна // Право України. – 2000. – № 4. – С. 35–39.
20. *Прилипко С.М.* Предмет права соціального забезпечення: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.05 / С.М. Прилипко. – Харків, 2007. – 46 с.
21. *Синчук С.М.* До питання про соціальний ризик / С.М. Синчук // Вісн. Львів. ун-ту. – Сер. юрид. – 2002. – Вип. 37. – С. 367–372.
22. *Синчук С.М.* Теорія соціального ризику за правом соціального забезпечення / С.М. Синчук // Право України. – 2003. – № 3. – С. 55–59.
23. *Субботенко В.К.* Процедурные правоотношения в социальном обеспечении / В.К. Субботенко. – Томск : Издательство ТГУ, 1980. – 195 с.
24. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві» від 30.11.2011 р. № 1232 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 94. – Ст. 6664.
25. Закон України від 21 листопада 1992 р. «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 5. – Ст. 21.
26. Закон України від 01 червня 2000 р. «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 35. – Ст. 290.
27. Закон України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 38. – Ст. 509.
28. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від // Офіційний вісник України. – 2003. – № 33. – Ст. 126.
29. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю та витратами, зумовленими похованням» // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 14. – Ст. 71.
30. Закон України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28 лютого 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 16. – Ст. 200.
31. Інструкція про порядок видачі документів, що засвідчують тимчасову непрацездатність громадян : наказ Міністерства охорони здоров'я від 13.11.2001 р. № 255 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 49. – Ст. 234.
32. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
33. Положення про медико-соціальну експертизу : постанова Кабінету Міністрів України від 03.12.2009 р. № 1317 «Питання медико-соціальної експертизи» // Офіційний вісник України. – 2009. – № 95. – Ст. 52.
34. Положення про порядок, умови та критерії встановлення інвалідності : постанова Кабінету Міністрів України від 03.12.2009 р. № 1317 «Питання медико-соціальної експертизи» // Офіційний вісник України. – 2009. – № 95. – Ст. 52.
35. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № № 40–44. – Ст. 356.

36. Постанова правління Пенсійного фонду України від 25.11.2005 р. № 22-1 «Про затвердження Порядку подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» / Офіційний вісник України, 2005. – № 57. – С. 728.
37. Правила державної реєстрації актів цивільного стану: наказ Міністерства юстиції України від 18.10.2000 р. № 52/5 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 42. – Ст. 205.
38. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135.
39. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40–41б, 42. – Ст. 492.

**КРИТЕРИИ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ОТРАСЛЕВОЙ
ПРИНАДЛЕЖНОСТИ ПРОЦЕДУРНЫХ ПРАВООТНОШЕНИЙ
К ПРЕДМЕТУ ПРАВА СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ**

Г. Чернявская

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко
ул. Университетская, 1, 79000 Львов, Украина*

Проанализировав отраслевую научную литературу, а также действующие законодательство Украины, автор предлагает критерии определения процедурных правоотношений социального обеспечения.

Ключевые слова: процедурные правоотношения, критерии определения принадлежности к предмету права социального обеспечения.

**CRITERIA FOR DETERMINING
THE ORIGIN OF PROCEDURAL LEGAL RELATIONS
OF SOCIAL SECURITY LAW**

G. Chernyavska

*Ivan Franko National University of Lviv
Universytetska Str. 1, UA – 79000 Lviv, Ukraine*

The author presents the criteria for determining social security procedural legal relations, taking into consideration legal literature and current legislation of Ukraine.

Key words: procedural relationships, the criteria for belonging to the subject of social security law.

*Стаття: надійшла до редакції 25.10.2012
прийнята до друку 09.11.2012*